

**Problematika i preporuke
za sudskomedicinsko veštačenje
diskus hernije
kao povrede na radu**

Prim. dr Veselin Govedarica
Udruženje sudskih veštaka u medicini rada

Sadržaj

- Problematika priznavanja diskus hernije (**DH**) kao povrede na radu
- Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri ručnom prenošenju tereta
- Preporuke za sudskomedicinsko veštačenje **DH** kao povrede na radu
- **DH** kao bolest u vezi s radom
- Zaključak

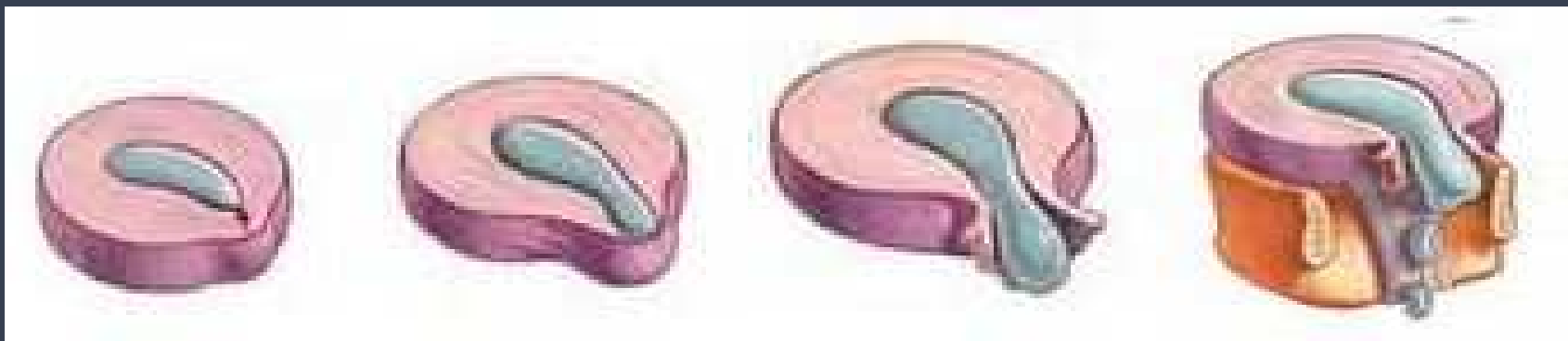
Definicija povrede na radu

- Povreda osiguranika koja se dogodi u prostornoj, vremenskoj i uzročnoj povezanosti sa obavljanjem posla po osnovu koga je osiguran, prouzrokovana:
 - neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim dejstvom
 - naglim promenama položaja tela
 - iznenadnim opterećenjem tela
 - ili drugim promenama fiziološkog stanja organizma

Diskus hernija (1)

- Prodor dela tkiva međupršljenskog diskusa u kičmeni kanal (protruzija, prolaps ili ekstruzija diska) koji vrši kompresiju na nervne korenove ili samu kičmenu moždinu, odnosno kaudu ekvinu - što se manifestuje odgovarajućom kliničkom slikom

Degeneracija, Protruzija, Prolaps, Sekvestracija

Diskus hernija (2)

- Unutrašnja povreda, ne vidi se na klasičnom Rtg snimku
- Savremenom dijagnostikom (NMR, CT, mijelografija) vizualizuju se promene u nivou intervertebralnog diskusa i prate se akutni i hronični poremećaji (EMNG, SSEP)

Nuklearna magnetna rezonanca

Mijelografija

Problematika priznavanja DH kao povrede na radu

- Nedostaje podzakonska regulativa
- Neadekvatan obrazac Izveštaja o povredi na radu (za izvor i uzrok povrede upisuje se šifra)
- Stav lekarskih komisija RZZO:
 - **DH** se ne može priznati kao povreda na radu
 - **DH** ne može nastati akutno. Prethodi joj hronična evolucija poremećaja na nivou i.v. diskusa
 - Iznenadno opterećenje tela tokom radnih aktivnosti samo provocira kliničku manifestaciju hroničnog poremećaja na nivou i.v. diskusa - tzv. "kap u prepunu čašu"

Posledice nepriznavanja DH kao povrede na radu

- Osiguranici nemaju pravo na tzv. puno bolovanje
- Eventualni trajni poremećaji organizma koji proisteknu usled predmetne povrede ne smatraju se trajnim posledicama povrede na radu
- Osiguranici nemaju pravo potraživanja naknade za pretrpljenu materijalnu i/ili nematerijalnu štetu

Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri ručnom prenošenju tereta (1)

- Ručno prenošenje tereta predstavlja „svako prenošenje ili pridržavanje tereta mase veće od tri kilograma pri kojem, usled karakteristika tereta ili nepovoljnih ergonomskih uslova, naročito postoji rizik od nastanka **povrede** ili **oboljenja kičmenog stuba zaposlenih**”
- Poslodavac je dužan da preduzme odgovarajuće mere ili da koristi odgovarajuća sredstva, a naročito opremu na mehanizovan pogon da bi izbegao ručno prenošenje tereta

Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri ručnom prenošenju tereta (2)

- Poslodavac je dužan da, u slučaju kada se ručno prenošenje tereta ne može izbeći, organizuje obavljanje poslova tako da se ručno prenošenje tereta obavlja na bezbedan i zdrav način, kao i da obezbedi da radni proces bude prilagođen telesnim i psihičkim mogućnostima zaposlenog, odnosno da uzme u obzir individualne faktore rizika zaposlenih

Najveća dozvoljena masa tereta za starosnu dob

- Pravilnik obavezuje poslodavca da organizuje obavljanje poslova tako da najveća dozvoljena masa tereta za starosnu dob iznosi:
- Od 15-19 godina:
 - muškarci 35 kg
 - žene 10 kg
- od 19 -45 godina:
 - muškarci 50 kg
 - žene 25 kg
- preko 45 godina:
 - muškarci 40 kg
 - žene 15 kg

Kumulativna masa tereta

- Proizvod mase tereta i učestanosti nošenja u jedinici vremena
- Pravilnik obavezuje poslodavca da organizuje obavljanje poslova tako da najveća kumulativna masa tereta iznosi:
 - Žene: 4000 kg za 8 sati rada
 - Muškarci:
 - 10 000 kg/8h ukoliko teret prenose do 10 m
 - 6000 kg/8h ukoliko teret prenose do 20 m

Preporuke za sudskomedicinsko veštačenje diskus hernije kao povrede na radu (1)

- Detaljno opisati:
 - delatnost povređene osobe u vreme povređivanja
 - mehanizam nastanka predmetne povrede (masa tereta, ergonomski uslovi, karakteristike tereta, karakteristike radne okoline)
- Konstatovati da li je:
 - radno mesto sa povećanim rizikom (teško fizičko opterećenje)
 - u trenutku povređivanja zaposleni imao važeći lekarski izveštaj o izvršenom prethodnom ili periodičnom pregledu
 - izvršena obuka zaposlenog za rad na poslovima na kojima se povredio
 - da li je nakon povređivanja ukazana prva pomoć
 - kada je sprovedena dijagnostika **DH** i kako je lečen

Preporuke za sudskomedicinsko veštačenje diskus hernije kao povrede na radu (2)

- U prvim danima nakon predmetne povrede treba utvrditi da li se radi o akutnim promenama na nivou i.v. diskusa (**akutna DH**)
- Izvršiti preglede od strane lekara odgovarajućih specijalnosti (neurolog, neurohirurg, fizijatar), kao i dodatna medicinska pretraživanja (NMR, EMNG, SSEP). Značaj savremene dijagnostike
- Treba utvrditi stanje:
 - intervertebralnih diskusa, kičmenih pršljenova, unkovertebralnih zglobova, korenova kičmene moždine, nerava i mišića
- Precizirati da li se radi o akutnim ili hroničnim promenama na nivou i.v. diskusa

Preporuke za sudskomedicinsko veštačenje diskus hernije kao povrede na radu (3)

- Isključiti druge faktore rizika za nastanak **DH** na osnovu uvida u zdravstveni karton osiguranika, kao i karton prethodnog i periodičnog pregleda zaposlenog:
 - ranije poremećaje ili povrede kičme
 - urođene anomalije kičme
 - slabost mišića koji stabilizuju kičmeni stub
 - sistemske bolesti vezivnog tkiva
 - osteoporozi, tumore, infekcije i dr.

Preporuke za sudskomedicinsko veštačenje diskus hernije kao povrede na radu (4)

- Veštačenje nematerijalne štete vrši se nakon godinu dana od povređivanja, kada se, nakon sprovedenog lečenja i rehabilitacije, utvrde eventualne trajne posledice povrede na radu
- Potrebno je, u tom smislu, sprovesti kompletnu medicinsku dijagnostiku kako bi se trajne posledice predmetnog povređivanja objektivizovale i isključili eventualni drugi poremećaji
- Sudskomedicinsko veštačenje nematerijalne štete u ovom slučaju vrši se u skladu sa Dobrom praksom sudskomedicinskog veštačenja u medicini rada

Hronična diskus hernija kao bolest u vezi s radom

- Kod radnika koji su odranije imali izmenjene intervertebralne diskuse (što se odgovarajućim ispitivanjima može utvrditi), akutizacija tegoba od strane **DH** nastalih npr. neposredno nakon ručnog prenošenja teškog tereta **ne može se priznati kao povreda na radu**
- U ovom slučaju treba dokazati da je dugogodišnje podizanje i nošenje teškog tereta, u okviru posla po osnovu koga je zaposleni osiguran, bilo od presudnog značaja za nastanak i progresiju **DH**

Diskus hernija: Ocena radne sposobnosti

- Značaj preventivnih lekarskih pregleda za sprečavanje povreda na radu, nastanka i razvoja bolesti i komplikacija
- **ORS** u ovoj oblasti insuficijentna je, svodi se na:
Nesposobnost za rad za poslove koji zahtevaju:
 - Podizanje i nošenje tereta težeg od 7 kg
 - Rad u dugotrajnim prinudnim položajima tela - kičmenog stuba
- Ne uzima se u obzir kumulativna masa tereta, starosna dob i pol, individualni faktori rizika zaposlenih, ergonomske uslovi, karakteristike tereta, karakteristike radne okoline

Zaključak (1)

- Neophodna izrada podzakonskih akata koji bliže uređuju zakonsku regulativu i omogućuju sprovođenje zakona u praksi (*Pravilnik o priznavanju povrede na radu i dr.*)
- *Do tada jedina mogućnost priznavanja **DH** kao povrede na radu jeste sudskomedicinsko veštačenje (kao i za akutni infarkt miokarda, **CVI**, težak psihički stres na radnom mestu i dr.) u skladu sa navedenim preporukama*

Zaključak (2)

- Implementacija Projekta Ministarstva zdravlja "Izrada stručnih osnova za registar povreda na radu" čija je svrha -uspostavljanje savremenog, preciznog i jedinstvenog pristupa procesu definisanja i registrovanja povreda na radu u Srbiji
- Izrađen odgovarajući obrazac Izveštaja o povredi na radu koji objedinjuje sve validne podatke potrebne kako za epidemiološko istraživanje povreda na radu i predlaganje adekvatnih mera za njihovo sprečavanje, tako i za priznavanje povreda na radu od strane lekarskih komisija

Zaključak (3)

- Implementacija Pravilnika o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri ručnom prenošenju tereta
- Potrebno unapređenje ocene radne sposobnosti kod zaposlenih koji imaju **DH** u skladu sa novim Pravilnikom (zadatak Republičke stručne komisije za medicinu rada)
- Potrebna revizija Akta o proceni rizika u odnosu na proglašavanje radnih mesta sa povećanim rizikom zbog fizičkog opterećenja

HVALA NA PAŽNJI !